

Florina-Maria BĂCILĂ
 (Universitatea de Vest
 din Timișoara)

Semnificații ale substantivului *sărut* în poezia lui Traian Dorz

Abstract: (Meanings of the noun *sărut* in Traian Dorz's poetry) The current paper's objective is to take into consideration some of the several meanings that the regressive derivate *sărut* has in the work of a contemporary Romanian writer: Traian Dorz. Author of thousands poems of mystical style and of numerous volumes of memoires and religious meditations, he is one of the writers that showed a continuous interest for the symbols with biblical echoes revealed from the canonical text of the book *Cântarea Cântărilor*, enhancing their values in an original artistic vision, according to his own way of perceiving the message. Thus, in a series of poems dedicated to the feeling of missing Divinity (and Eternity) – a fundamental principle of existence –, to the unique communication with God of the restless soul in search of immortality, *sărutul* – the kiss (symbolic word and, at the same time, reflection of a supernatural intimacy generated by a complex feeling) implies several avatars of the soul, linked to the sacralised touch of the Untouchable One, through which the eternal union (in biblical terms) between Jesus and the human being becomes possible. Beyond the simple illustration of such semantic perspectives, which contribute to the making of the textual frame, the meanings of the noun *sărut* highlight the profound emotions of the lyrical voice, always to be found deeply looking and ascending through the means of mystical acknowledgement – fact which is highlighted in selected fragments from some representative works for his poetical belief.

Key-words: kiss, Lexicology, Semantics, Stylistics, mystical-religious poetry

Rezumat: Lucrarea de față își propune să ia în discuție câteva dintre semnificațiile derivatului regresiv *sărut* în opera lirică a unui scriitor român contemporan: Traian Dorz. Autor a mii de poezii de factură mistică și a numeroase volume de memorii sau de meditații religioase, el se înscrie în rândul scriitorilor care au manifestat un interes constant pentru simbolurile cu rezonanțe biblice desprinse din textul canonic al cărții *Cântarea Cântărilor*, valorificându-le valențele într-o viziune artistică originală, potrivit propriului mod de percepere a mesajului. Astfel, într-o serie de poeme dedicate dorului de Divinitate (și de eternitate) – principiu fundamental al existenței –, comuniiunii unice cu Dumnezeu a sufletului însetat de absolutul nemuririi, *sărutul* (termen-simbol și, totodată, reflectare a unei intimități suprafiroști generate de un sentiment complex) implică diverse ipostaze ale spiritului, legate de atingerea sacralizată a Celui de Neatins, prin care devine posibilă unirea veșnică (în concepție biblică) dintre Mirele Iisus și ființa umană. Pe lângă simpla ilustrare a unor asemenea perspective semantice care contribuie la realizarea construcției textuale, semnificațiile substantivului *sărut* pun în lumină trăirile profunde ale eului auctorial, aflat mereu în ascensiune pe calea cunoașterii mistice – fapt evidențiat în secvențe selectate din câteva creații lirice reprezentative pentru crezul său poetic.

Cuvinte-cheie: *sărut*, lexicologie, semantică, stilistică, poezie mistico-religioasă

În dicționarele explicative ale limbii române, definiția substantivului *sărut* face referire explicită la faptul că el înseamnă „atingerea cu buzele a buzelor, a obrazului, a mâinii etc. cuiva, în semn de afecțiune, de respect, de umilință etc.” – deci, „un prag al intimității pe care cele mai multe forme ale «salutului» îl exclud” (Tohăneanu 1998, 272) –, și că reprezintă, la origine, un derivat regresiv (postverbal) din familia lexicală a lui *a săruta*. Dincolo de maniera în care îl definesc lucrările lexicografice, *sărutul* ilustrează însă o varietate largă de sentimente, implicând o anumită dedicare reciprocă legată de intimitate: simbol al înțelegерii, al reverenței și al supunerii, al venerării, al

mulțumirii, al recunoștinței și al afecțiunii, al mângâierii, al emoției și al unificării, el rămâne, în primul rând, cea mai cunoscută expresie (vizuală) a dragostei, în toate ipostazele sale.

În creația lirică a lui Traian Dorz, străbătută de puternice accente scripturistice, dar și de un pronunțat filon mistic, sărutul – privit mai ales ca semn al profundei (și plenarei) comuniuni reale a sufletului cu Dumnezeu, ca atingere personală, spiritualizată, modelatoare, a Celui (de) Neatins, integrată în ceea ce presupune starea extatică, episod memorabil al bucuriei de natură sacră sau al iubirii harice (tainice ori expansive) – constituie elementul central al poemelor (realizate în chip magistral) inspirate din alegoria grațioasă a cărții biblice intitulate *Cântarea Cântărilor* și consacrate acestui act întemeietor de încchinare, acestui gest apoteotic al împărtășirii, dătător de sens și de viață nouă, parte a unei relații speciale a dragostei unificate și izbăvitoare. Într-o atare „cheie” de lectură se cuvin a fi abordate versurile al căror mesaj mizează pe semnificațiile aparte ale substantivului *sărut*; altfel, „spiritul profan rămâne doar la suprafața înțelegerii lucrurilor. Un astfel de spirit rămâne doar în pridvorul lăcașului de sfințenie în care se află ascunsă taina iubirii, a marii iubiri între Dumnezeu și om, dintre creație și Creatorul ei.” (Abrudan 2006, 157-158).

*

O componentă fundamentală a poeziei dorziene o constituie metafora (în primă instanță, surprinzătoare a) *sărutului pe suflet* (lăcaș al lui Celui de Sus), realizată prin simpla numire în structuri cu adresare directă dinspre eul auctorial spre Hristos, fapt ce depășește obișnuitul, percepție ca fiind ceva unic, cu impact decisiv asupra omului, în trecerea sa prin această lume și în despărțirea de cele vremelnice. De altfel, aşa cum arată Sfinții Părinți ai Bisericii, sufletul reprezintă „un simbol exterior al posibilităților spirituale nemărginite ale făpturii umane, creată după chipul lui Dumnezeu și chemată la atingerea asemănării cu El” (Ware 2003, 48) încă din momentul asumării acelei chemări izbăvitoare până la doritele întâlniri ale stărilor de vorbă cu Divinitatea, în intimitatea rugăciunii, în trăirea extazului sau în permanența deciziei pentru dedicarea continuă a ființei în căutarea infinitului Său. Iată câteva rezonanțe speciale desprinse din așezarea în paralel a unui pasaj din texte patristice:

„Căci pe El îl căutam, pe El îl doream, de Care eram îndrăgostit, de a Căruia frumu-sete eram întreg rănit, aprins, ars și înflăcărat.”
(Simeon Noul Teolog 2001, 187)

și a unuia selectat din meditațiile dorziene:

„Vreau să-L văd, vreau să-L aud, vreau să-L cuprind, să-L știu, să-L am numai pe El... Pe Preaiubitul dulce al inimii și vietii mele.
Nimeni și nimic nu-i asemenea Lui.”
(Dorz 2000, 105).

Ca atare, „sărutările gurii” lui Dumnezeu (Dorz 2005b, 319-327), concretizate prin lucrarea Lui neîncetată și iubitoare în forul lăuntric al omului, sunt cele prin care acesta devine definitiv copleșit de Duhul Său, ajungându-se, astfel, la (re)înțregirea

finței noastre, la unirea / unificarea veșnică și adeverată cu El – scop și împlinire a creației. În atari situații, semnificațiile substantivului *sărut* dobândesc valențe subsumate sacralității inefabile sau relației personale dintre om și Divinitate (privită la intensitate maximă), ca aspirație plenară spre eternitate, ca nostalgia a plinătății fințiale în prezența Sa: „Simțit-am pe suflet **sărutul** Tău blând, / preaſfânt, fermecat, îngeresc, / de-atuncea, Iisuse, Te caut plângând, / de-atunci Te iubesc, Te iubesc.”¹ (CCm 69, *Al Cerului Cântec*²).

„Cele două spirite, anume spiritul nostru și spiritul lui Dumnezeu, radiază și strălucesc unul în celălalt și fiecare se arată celuilalt. Iar aceasta face ca amândouă să se apropie cu dragoste unul de celălalt. Fiecare cere celuilalt tot ceea ce este el, fiecare oferă cu stăruință celuilalt tot ceea ce este el însuși. Aceasta îi face pe cei ce se iubesc să se contopească. Atingerea și revărsarea Domnului, dorința și răspunsul nostru plin de iubire la dăruirea aceasta dau statornicie dragostei; iar prin mișcarea de înaintare și înțoarcere, izvorul dragostei se revarsă. Astfel atingerea lui Dumnezeu și dorința noastră iubitoare devin o unică dragoste și omul este într-atât de copleșit, încât uită de sine” (Van Ruusbroec 1995, 117-118). De aceea, sufletul, asemenea unei mirese, tinde spre întâlnirea cu Hristos, „I căută, „se dorește subiect al dragostei divine a Mirelui, singurul în stare să dea iubirii plinătate” (Bădic 2004, 300): „Să-Ți simt **sărutul** Tău, Iisuse, / când buzele-mi voi fi desprins / de cele care-n lumea asta / le-am sărutat cel mai aprins... / – când fără niciun fel de umbre / eu am să uit tot ce s-a dus, / când am să-Ți văd numai privirea, / să-Ți simt **sărutul** Tău, Iisus!” (CBir 212, *Să-Ți cad pe brațul Tău, Iisuse*) – sunt versuri dorziene ale unei revelații autentice legate de acea sete nesfârșită de prezența Lui, de contemplarea manifestată prin dorul de El, de viața din Cer, cu ecouri în scrierile patristice; iată, în continuare, doar câteva exemple în acest sens:

„Vino, Cel ce Tu Însuți Te-ai făcut dorință întru mine și m-ai făcut să Te doresc pe
Tine, Cel cu totul neapropiat!
Vino, Răsuflarea și Viața mea,
Vino, Mângâierea smeritului meu suflet,

¹ Cf. și Dorz 2005b, 339-340:

„– Iată dragostea Mea! Iată cât de mult te-am iubit și te iubesc Eu!
Vino și dă-Mi inima ta! (Prov. 23, 26). Si să găsească ochii tăi plăcere în căile dragostei.
Aceasta este salvarea și fericirea ta!...
Acetă vor fi primele sărutări dumnezeiești pe buzele sufletului tău. Sărutări pe care nu le vei
mai putea uita niciodată.
Căci prima sărutare în veac nu se mai poate uita!”,

sau Dorz 2006, 95:

„Vino și dă-mi inima ta – spune Preaiubitul sufletului meu (Prov. 23, 26).
Si să găsească ochii tăi plăcere în căile dragostei Mele.”
Aceasta este salvarea și fericirea ta...
Acetă au fost primele sărutări dumnezeiești pe buzele sufletului meu.
Sărutări pe care nu le-am mai uitat niciodată.
Căci prima sărutare nu se mai poate uita în veci.”.

² Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (apărînându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află fragmentul respectiv și de titlul poeziei. Toate evidențierile din versurile citate (exceptându-le pe cele cu caractere cursive sau pe cele în dreptul căror am făcut alte mențiuni legate de acest aspect) ne aparțin.

Vino, Bucuria, Slava și Desfătarea mea necontenită.”
(Simeon Noul Teolog 2001, 50);

„Inima mea târjește după Domnul și-L caut cu lacrimi.
Cum aş putea să nu Te caut? Tu m-ai găsit, Tu, mai întâi. Tu mi-ai dat să trăiesc dulceața Sfântului Tău Duh și sufletul meu Te-a iubit.
Tu vezi, Doamne, chinul și lacrimile mele... Dacă nu m-ai fi atras prin iubirea Ta, nu Te-ăș căuta aşa cum Te caut. Dar Duhul Tău mi-a dat să Te cunosc și sufletul meu se bucură că Tu ești Dumnezeul și Domnul meu și târnesc după Tine până la lacrimi.
Sufletul meu târjește după Dumnezeu și-L căută cu lacrimi.”
(Siluan Athonitul 1994, 41)³;

„Privirea Ta pașnică și blândă a atras sufletul meu.
Ce să-Ți dau în schimb, Doamne, sau ce laudă să-Ți cânt?
Tu dai harul Tău, ca sufletul să se aprindă neîncetat de iubire și să nu cunoască odihnă, nici zi, nici noapte, în iubirea lui pentru Dumnezeu.
Aducerea aminte de Tine reîncâlzește sufletul meu; nicăieri pe pământ el nu-și găsește odihna afară de Tine. De aceea Te caut cu lacrimi și iarăși Te pierd; și iarăși mintea mea vrea să se bucure de Tine, dar Tu nu-Ți descoperi fața Ta pe care sufletul meu o dorește zi și noapte.”
(Siluan Athonitul 1994, 43);

„Sufletul meu târjește după Domnul și Il caut cu lacrimi.
Cum aş putea să nu-L caut? El mi S-a descoperit prin Duhul Sfânt și inima mea L-a iubit. El a atras sufletul meu și acesta însetează după El.
Sufletul e asemenea unei logodnice, iar Domnul asemenea unui logodnic care se iubesc mult unul pe altul și susțină unul după altul. În iubirea Lui, Domnul târjește după suflet și se mâhnește dacă acesta n-are în el loc pentru Duhul Sfânt. Iar sufletul care a cunoscut pe Domnul Il dorește, căci în El e viață și bucuria lui.”
(Siluan Athonitul 1994, 59).

Dorința aceasta, înțeleasă ca modelare a finței după Hristos, presupune năzuința de a reveni la starea primordială a firii plăsmuite dintru început după chipul Lui. Omul a fost creat pentru o comuniune vie în iubire, ceea ce îi atribuie frumusețe și aspirație către desăvârșirea finței, până la asemănarea în dragoste cu Cel Iubit, înspre împărtășirea perpetuă din trăsăturile Lui, înspre acea *Imitatio Christi* pe scara virtuților alese, în acord cu strălucirea frumuseții și a perfecțiunii trinitare: „Falnică e frumusețea Ta, neasemuit este chipul Tău, negrăită mai presus de cuvânt slava Ta, iar felul Tău de a fi, Hristoase, binele și blândețea Ta întrec înțelesurile celor pământești; de aceea dorul și iubirea după Tine biruie orice iubire și dorire a celor muritori. Căci pe cât ești mai presus de cele văzute, Mântuitorule, pe atât dorul după Tine e mai mare și acoperă

³ Vezi și Siluan Athonitul 1994, 44: „Sufletul meu târjește după Dumnezeu și se roagă zi și noapte, căci Numele Domnului e dulce; El desfătă sufletul celui ce se roagă și aprinde inima lui de iubire pentru Dumnezeu.”; 46: „[...] mi-ai dat bucuria de a Te dori. Sufletul meu e atras spre iubirea Ta, zi și noapte, fără de satiu.”; 54: „Inima mea Te-a iubit, Doamne, și de aceea târnesc după Tine și Te caut cu lacrimi.”; 55: „Pe Tine singur Te dorește sufletul meu, Doamne. [...] Zi și noapte târjește sufletul meu după Domnul și dorește să guste dulceața iubirii Lui.”.

orice iubire omenească” (Simeon Noul Teolog 2001, 216). Prin urmare, atingerea extatică este învestită cu funcții definitorii vizând sacralizarea existenței, procesul înnoirii ei, demers dublat de glorificarea adusă Creatorului, de adorarea unică și slujirea transfiguratoare, întru dobândirea Împărăției Cerurilor: „Rușinea toată și noroiul / ce-al Tău sărut mi le-a spălat / s-ar prăbuși în veci pe mine / dac-aș uita ce Tu mi-ai dat!” (CVeșn 95, *Tot ce-am cântat cândva*); „Neasemuit Prieten al tinereții sfinte, / în tot ce-ating pe lume mă-nfiorez de Tine; / în tot ce-aud, descopăr preadulcile-Ți Cuvinte / și-n tot ce văd Ti-e numai sărutul pentru mine.” (Curm 197, *Neprețuit Prieten*).

Iubirea, treapta superioară a viețuirii plenare care înnobilează puternic ființa umană, constituie principiul dinamic ce păstrează legătura cu Cerul (*Cântarea Cântărilor* 1977, 78) și declanșează „mistuitoarea ardere întru desăvârșire” (*Cântarea Cântărilor* 1977, 79), întru continuă purificare: „Omologarea iubirii cu focul – cea mai fidelă reprezentare a divinității – îi conferă calitatea de forță absolută și de centru vital.” (Bodiștean 2013, 36). Astfel, toate simțurile (până în cele mai ascunse laturi) devin copleșite în întregime de prezența Lui strălucită, de atingerea Sa restauratoare, dătătoare de sens și de împlinire supremă: „O, Taina sărutării Lui / pe veci e neuitată / și-i binecuvântat acel / sfîntă de ea odată, // Căci gura ce s-a-nvrednicit / de-al Lui sărut fierbinte / Îi dăruie pe veci de veci / sfîntitele-I cuvinte⁴. // Și inima ce-odată-a fost / de El îmbrățișată / pe lume-asa nu va iubi / nimic și niciodată. // Și ochii sărutati de El / nu vor privi-n viață / nimic mai dulce și mai drag / ca-n veci plăcuta-I Față. // Căci taina ce le-a-mpreunat / atunci cu Nemurirea / pecetluitu-le-a cu foc / neșters pe veci iubirea. // Și-i vor cunoaște ochii tăi / îndată dintr-o mie, / căci altfel cântă și vorbesc, / și umblă cine-L și. ” (CCm 131, *O, Taina sărutării Lui*). De reținut, în poemul citat, plasarea, în veritabile simetrie ori în paralele sinonimice, a unor substantive ce desemnează anumite simțuri activ(at)e (prin care trec respirația, vorberea, gustul, hrana, afectele, vederea) – deschideri purificatoare către ființă interioară, către starea morală, emoțională și cognitivă, locuri de trecere „în microcosmosul corpului uman” (Evseev 2007, 246)⁵, sedii inseparabile ale energiilor vitale implicate în gestul respectiv, lipsit aici însă de orice conotații ce ţin de firescul lucurilor și menit să creioneze, în spirit, imaginea frumuseții și a dragostei nesfărșite a Celui Dorit. Sunt termeni încărcați de simboluri care, în aceste utilizări, converg spre ideea de gândire și cunoaștere prin revelație, de înțelepciune și bucurie a eliberării lăuntrice aşteptate, de forță creatoare și izbăvitoare, capabilă să reconstruiască, să orânduiască, să ridice, să salveze; iată, în acest sens, un fragment dintr-un volum de meditații care susține cele de mai sus:

„Soarele Hristos acum te îmbrățișează cu dragostea Crucii Lui...
Te sărută cu cuvintele gurii Lui, care sunt mai bune decât orice vin. [...]”

⁴ Vezi și Siluan Athonitul 1994, 44: „Sufletul meu Tânjește după Dumnezeu și se roagă zi și noapte, căci Numele Domnului e dulce; El desfătă sufletul celui ce se roagă și aprinde inima lui de iubire pentru Dumnezeu.”, 46: „[...] mi-ai dat bucuria de a Te dori. Sufletul meu e atras spre iubirea Ta, zi și noapte, fără de satiu.”, 54: „Inima mea Te-a iubit, Doamne, și de aceea Tânjesc după Tine și Te caut cu lacrimi.”; 55: „Pe Tine singur Te dorește sufletul meu, Doamne. [...] Zi și noapte Tânjește sufletul meu după Domnul și dorește să guste dulceața iubirii Lui.”.

⁵ Buzele și gura au fost considerate, în vechile credințe, ca reprezentând „locul de intrare și de ieșire a sufletului” (Evseev 1987, 168), „poartă de ieșire a sufletului și organ de mediere între macrocosmos și microcosmos” (Evseev 1987, 31).

Primește sărutările Cuvintelor Lui cu toată recunoștința iubirii ascultătoare.”
(Dorz 2006, 88-89)

și poate fi aşezat în „oglinda” unui pasaj selectat din tezaurul patristic: „El Însuși Se găsește întru mine, fulgerând înăuntrul inimii mele ticăloase, învăluindu-mă de jur împrejur cu strălucirea Lui nemuritoare, făcând să scânteieze toate mădularele mele cu razele Sale. Împletindu-Se întreg cu mine, mă sărută întreg, Se dă întreg mie, nevrednicului, și mă satur de iubirea și frumusețea Lui, mă umplu de plăcerea și îndulcirea dumnezeiască, mă împărtășesc de lumină, mă împărtășesc și de slavă, iar fața mea strălucește ca și a Celui dorit de mine [cf. Mt 17, 2] și toate mădularele mele devin purtătoare de lumină. Ajung atunci mai frumos decât cei frumoși, mai bogat decât cei bogați, mai puternic decât cei puternici, mai mare decât împărații, mult mai cinstiț decât toate cele văzute, nu numai decât pământul și cele de pe pământ, dar și decât cerul și toate din cer, avându-L pe Creatorul a toate, Căruia I se cuvine slava, cinstea acum și în veci.” (Simeon Noul Teolog 2001, 98-99).

În căutarea rostului existenței, reflectat în sentimentul acut al dorului sădit de Dumnezeu în adâncul inimii noastre pentru regăsirea adevăratului ei cămin, sărutul apare în ipostaza de gest unificator al emoțiilor și al speranțelor într-o mare Tânjire după El, după deplinătatea vieții trăite în(tru) El, în vederea căreia am fost, de altfel, plăsmuiți: „Chiar dacă Dumnezeu ar revârsa asupra omului toate darurile pe care le au sfintii și toate darurile sale proprii, dar nu s-ar dări pe sine, foamea fără de saț a spiritului rămâne tot nepotolită. Atingerea lăuntrică a Domnului și înrâurirea ne înfometează mai departe; căci spiritul divin îl urmează pe al nostru: cu cât resimțim mai mult atingerea, cu atât e mai mare foamea și mai aprigă dorința. Iar aceasta înseamnă să trăiești în dragoste în gradul cel mai înalt, deasupra rațiunii și a cunoașterii prin înțelegere; aici rațiunea nu poate nici să dea, nici să ia ceva dragostei; căci dragostea noastră se află sub atingerea dragostei divine. Si [...] aici nu mai poate fi vorba niciodată de o despărțire de Dumnezeu.” (Van Ruusbroec 1995, 117). Prin urmare, manifestarea intimă a maximei desfătării în comuniune cu Divinitatea își găsește menirea nu numai aici, pe pământ, în relația cu Cerul, ci și în perspectiva veșniciei, unde legătura aceasta se va desăvârși: „Pe câmpul cel arat cu Tine / îmi seamăn cel mai dulce grâu / și toate holdele mi-s pline, / și roadele mi-s veșnic râu, / și-n orice umbră-mi crește-o pâine, / și-n orice spic, un gând iubit, / și-n orice imn, un dar pe care / l-am sărutat și împărțit, / Iisuse, Iisuse, Iisuse, / și-n orice imn, un dar pe care / l-am sărutat și împărțit! // Sub crucea unde dorm cu Tine / mă strâng de cel mai dulce Sân, / spun rugăciunea cea mai dulce / și cel mai dulce viers îngân, / în cel mai dulce vis mă leagân / și-n cel mai moale asternut, / și-n cea mai dulce Înviere / mă vei trezi **cu-al Tău sărut**, / Iisuse, Iisuse, Iisuse, / în cea mai dulce Înviere / mă vei trezi **cu-al Tău sărut!**” (CVeșn 175-176, *Din locul unde-am plâns*). De remarcat, în text, metafora realizată ascendent prin repetiția adjecтивului *dulce*, înzestrată cu efecte expresive generate de faptul că „percepțiile senzoriale legate de gust trimit la proximitatea maximă și avansează ideea împlinirii.” (Bodiștean 2013, 32).

„Iubirea divină nu este un sentiment, ci însăși rațiunea aducerii la existență a tot ceea ce este, mediul și aerul pe care ființa, dezmeticită de lumină, îl umple și-l inspiră. Este rost și intemeiere, bucurie și lacrimi, umilință și înăltare, moarte și Înviere.” (Dumitrană 2009, 38). În consecință, sărutul plin de dragoste și de mângâiere al Mirelui

Iisus însărcină pecetea tainică a îndeplinirii făgăduințelor de aici în Împărăția Cerurilor, unde efemerul va fi învins pentru totdeauna: „Cum va fi cântarea, / Preaiubitul meu, / cum, îmbrățișarea / dragostei, mereu, / cum va fi **sărutul** / dat de Dumnezeu, / – cum, o, cum, Iisuse, / Preaiubitul meu?” (CVeşn 145, *Cum va fi Acolo?*); „Iisuse,-ajută-mă să-mi pot / mai larg deschide mintea / și-apropiindu-mă, să-mi scot / deplin încâlțăminte / și inima să mi-o sfîntesc / mai aplecat sub Cruce, / ca, la Intrare să, ca, la Intrare, să primesc / **sărutul** Tău cel dulce, **sărutul** Tău cel dulce.⁶” (CViit 25, *Iisuse,-nvăță-mă!*). Mai mult decât atât, ca poet-profet, ca îndrumător al comunității, eul liric își asumă constant misiunea de mesager al preceptorilor Cuvântului Sfânt către membrii acesteia, cărora le face cunoscut absolutul iubirii divine – calea de salvare a ființei individului și a celei comunitare prin întoarcerea la sacralitate: „Am fost ca voi odată, de aceea vă-nțeleg / și vă doresc spre soare cu sufletul întreg; / – veți fi ca mine-odată și voi, un imn duios, / de aceea v-aduc **dulce sărutul** lui Hristos.⁷” (CUM 108, *Am fost odată*). În definitiv, de un asemenea gest al împărtășirii tandre au nevoie și cele ale firii înconjurătoare, plăsmuite de Creatorul Universului în chip minunat: „De ce și florile se uită / cu ochișorii, mamă,-n sus, / de parcă-atâtea vor să știe / și parcă-atâtea au de spus? // De ce li-s ochii plini de rouă, / de parcă brațe dragi le-atrag? / Sau vor și ele-atunci, măicuță, / **sărutul** Cuiva ce li-i drag?” (O 167, *De ce se uită păsărica?*).

Nu în ultimul rând, substantivul **sărut** reprezintă una dintre componentele fundamentale integrate în numele date lui Dumnezeu (în structuri unde actualizează funcția sintactică de nume predicativ), concepute sub forma unor definiții lirice cu caracter encomiastic care subliniază, prin sinonimie explicită, atributile Sale variate (cu rol de identificare sau de calificare): „Când vă sprezări Tăi, Tu ești iubire, / când mergi spre alții ești sărut, / e numai har și milă, Doamne, / tot ce ne-ai dat și ne-ai cerut!” (CVeşn 122, *O, dulce Duh al Curăției!*); „Deschis îmi e spre Tine / adâncul tot, Iisus, / n-am gând, nici taine-n mine / să nu Ti le fi spus, / Tu-mi ești Lumină, Cântec / și Cer, și curcubeu, / **sărut** și-mbrățișare, / și Soț, și Dumnezeu!...” (CBir 118, *Aș vrea mai mult*); „Tu, Iisuse, Tu ești unicul Izvor / al vieții lumii, Soare fără nor, / Zare fără margini, Cântec și Fior, / dragostea nestinsă, nesfărșitul zbor, / milă, lacrimi, taină și **sărut**, și dor. / O, Iisuse Dulce, cât Te cânt și-ador!” (MT 165, *Minunat Iisuse*). Poate nu ar fi lipsit de interes să ne amintim, în acest context, ce serie Traian Dorz într-unul dintre cele mai interesante volume de meditații: „Eu Ti-am dat o mie de nume, dar de niciunul nu-mi spune inima că este întreg.” (Dorz 2009, 45)⁶ – aluzie la „neajungerea limbii” atunci când vine vorba despre a găsi un nume cât mai potrivit (oricum, cu un înțeles limitat prin însăși natura lui) pentru Cel Nenumit, Care este mai presus de toate (și de orice nume), aşa încât să cuprindă integral însușirile Celui Necuprins și El să poată fi chemat astfel cu adevărat:

„Tu ești oare Iubirea, cea pe care eu nu o știu numi?
Ești atât de îmbătătoare, dar nu ești vinul,
ești atât de dulce, dar nu ești mierea,

⁶ Cf. și Simeon Noul Teolog 2001, 125-126: „Ce hârtie va cuprinde binefacerile Tale și multele bunătăți pe care le-ai făcut față de mine? Dacă mi s-ar da mii de limbi și de mâini, tot nu le-aș putea spune sau serie despre toate, căci sunt negreșit un abis prin mulțimea lor infinită, sunt de necuprins prin măreția slavei și gândul mi-e neputincios și inima suferă că nu pot grăbi despre Tine, Dumnezeul meu.”.

ești atât de strălucită, dar nu ești soarele,
 ești atât de răcoritoare, dar nu ești izvorul,
 ești atât de arzătoare, dar nu ești focul.
 Ce putere este mai biruitoare decât a Ta?
 Ce rai este mai fericit decât al Tău?
 Ce stare mai poate fi ca aceea pe care ne-o dai Tu?
 Care este numele Tău adevărat?
 Căci încă nu-L stim!” (Dorz 2000, 101)⁷.

Evident, numai sentimentul special al Tânțirii după Dumnezeu este gata să-L „atingă”, să aspire spre măreția și sfîrșenia Sa unică, spre slava Lui netrecătoare, peste „marginile” cuvântului, în afara formelor banale ale cugetării:

„Mi-ai dat să scriu o mie de cărți și n-am început decât una. Pe toate celelalte le duc gata în mine spre Veșnicia în care mă scufund ca într-un uriaș clopot de aur. Fă-mă limba nevăzută a acestui clopot cu o mie de rezonanțe pentru cele o mie de nume ale Tale, dintre care cel mai frumos și mai dulce este

Iubire,
Isus [subl. aut.].” (Dorz 2000, 192)⁸.

Astfel, prin cunoașterea Lui în profunzimile din orizontul luminii, al tainei și al iubirii nesfărșite, se ajunge la cunoașterea sensului existenței umane fără a o separe de legătura cu El, dimpotrivă, urmărind-o numai din perspectiva transformării lăuntrice prin grația divină:

„Lângă Tine ne-am întâlnit cu soarele,
 ne-am învăluit cu luna
 și ne-am încununat cu stelele.
 Lângă Tine ne-am culcat cu capul pe munții cei înalți ca pe niște albe perne cerșetă, cuprinzând sânul lui Dumnezeu
 și sub fiorul sărutului gurii Tale
 ne-am primit numele cel nou: *Minune. și Har* [subl. aut.].”
 (Dorz 2000, 87)⁹.

⁷ Vezi, în acest sens, și Simeon Noul Teolog 2001, 49: „Vino, Numele cel mult dorit și murmurat neîncetă, deși a fi grăit de noi ce anume ești sau a fi cunoscut ce fel sau cum ești ne este cu totul neîngăduit.”, sau 244: „Căci deși ești numit cu nume multe și diferite, ești însă Unul, iar acest Unu e necunoscut pentru orice fire, El Care arătându-Se e numit cu toate numele, e nevăzut și negrăit.”.

⁸ Vezi și Dorz 2000, 132:

„Isuse, Domnul și Mântuitorul sufletului meu, fii binecuvântat!
 Tot ce am aflat frumos în lumea asta, eu am păstrat pentru Tine.
 Dacă am găsit o floare frumoasă, Tie Ti-am numit-o.
 Dacă am găsit un cuvânt frumos, un cântec frumos, un gând frumos, un nume frumos, un sărut frumos – toate-toate Tie Ti le-am pus de-o parte [sic!], să Ti le dau cu drag în ceasul celei mai scumpe împărtășiri a noastre.
 O, ce bucurie am când aflu ceva și mai frumos, ca să Ti-l pot oferi tie, Celui pe Care-L iubesc atât de mult, atât de mult...”.

⁹ Cf. și Ware 2003, 12: „Prezența Lui în noi, prin Numele Său, ne face *hristofori* [subl. aut.], purtători de Hristos, ceea ce reprezintă sensul existenței noastre, Hristos în noi, nădejdea slavei.”.

*

„Rugăciunea se extinde dincolo de cuvinte în liniștea vie a Veșniciei. [...] suntem «lipiți» de El într-o deplină îmbrățișare, într-o întâlnire nemijlocită. Prin chemarea Numelui simțim apropierea Lui cu simțurile noastre duhovnicești [...]. Îl cunoaștem [...] cu sensibilitatea unificată a inimii.” (Ware 2003, 43). De aceea, un alt aspect fundamental al semnificațiilor unui atare termen emblematic în lirica dorziană îl constituie metafora *sărutului pe lacrimi* – expresie a desăvârșitei mângâieri revărsate peste orice tip de suferință a ființei umane dependente de condiția sa efemeră, simbol al biruinței asupra tuturor barierelor inerente firii pământești (inclusiv în procesul etapizat al transfigurării de natură spirituală) –, la care se adaugă *sărutul pe ochi / pe pleoape*, semn al curăției și al strălucirii, al iluminării dobândite prin har, gest al cunoașterii / cunoștinței absolute, întru viațuire înaltă, al înțelegerii juste a marilor adevăruri revelate, făcând abstracție de partea văzută a lucrurilor. De la obișnuitele meditații ale poetului, transpuze liric: „Ce minunat e-alinul adus **într-un sărut / pe lacrima tăcută** și față mult dorită / și câtă vindecare e-n sufletul durut / o-imbățișare dulce, adânc împărtășită!” (CNoi 117, *Ce minunați sunt ochii...*), până la versurile cu caracter aforistic / paremiologic, cu funcție conativă sau fatică și cu ecouri în dimensiunea sacralității: „Seamănă cu hănicie, cât ai timp de semănat, / cu sămânța frumuseții umplând lumea-n lung și lat; / semănând sămânța dulce pe oricare drum te duci, / răsări-vor numai lacrimi și săruturi la răscruci.” (CCnț 157, *Seamănă cu hănicie*); „Când vei trece prin stări grele, / ține-ți graiul, să nu plângi, / cinstea să nu-ți pierzi în ele, / sufletul să nu ti-l frângi; / când vei trece printre lacrimi, / pune-le-un sărut frumos; / cel nebiruit, cel nebiruit de patimi / străluci-va, străluci-va cu Hristos.” (CE 113-114, *Când vei trece*), ori până la urările îndreptate spre cei dragi: „Fie-ți lacrimii sărut / dulce Harul Lui plăcut / și răsplata-n veci să-ți ie / împlinirea dragostei!” (CBir 58, *Dulce Numele Iisus*), atingerea sacră a privirii (și a tot ceea ce izvorăște din ea) își găsește locul mai ales în intimitatea cu Dumnezeu – cea mai dorită, de altfel, pentru plăsmuitorul *Cântărilor Nemuritoare*: „Poate, oare, fi o clipă mai îndelung și mai puternic dorită de dragostea cuiva decât cea a întâlnirii cu Tine și a întrepătrunderii Tale?” (Dorz 2009, 134) – se întreabă (desigur, retoric) autorul într-un volum de meditații despre unirea sufletului cu El.

Sinonim perfect al dragostei împărtășite (Evseev 1987, 166 ș.u.), sărutul rămâne deci o componentă integrată în clipele de aşteptare a prezenței Lui strălucite și în sentimentul aparte din actul „vorbirii” cu Divinitatea, care favorizează unicitatea extazului reflectat în imagini poetice de inspirație scripturistică ce propun similarități cu atmosfera de slavă a vieții veșnice, unde se va și petrece (după despărțirea de cele ale teluricului) unirea totală, în iubire supremă, dintre Mirele Hristos și ființa umană: „Și să mă rog adânc, simțind sărutu-Ti pe pleoape, / tot mai departe de pământ și mai de Cer aproape.” (CCm 152, *Iisuse, nu mai vreau de-acum*)¹⁰; „Stau ochii-nchiși ca față izvorului tăcut, / aşteaptă al luminii înfiorat sărut, / ca să-i aprindă cerul cu raze și

¹⁰ Imaginea se regăsește și în următorul fragment selectat dintr-un alt poem al lui Traian Dorz, reprezentativ pentru aceste valențe expresive: „Si azi, când fermecat îți simt / **Sărutul pe pleoape**, / Când la doritu-Ti Sân m'alișt, / Aproape, / Mai aproape, // Eu, toate măriile de dor / Le-am grămadit în mine / Din ziua 'ntâi când, călător, / Am apucat spre Tine, // În boabe de mărgean le-adun / Pe-a viersurilor fire / Cunună pentru cel mai Bun, / Mai scump, / Mai dulce / Mire...” (CApoc 98, *De dragul Tână...*). Precizăm că, în versurile citate, am păstrat grafia epocii din volumul original, exact așa cum apare ea în textele respective.

culori, / să i se umple totul cu mii și mii de sori.” (CCnț 55, *Stă harfa mută...*); „Și nu am decât aceste prea puține zile / lângă care-mi stă-nserarea numărându-mi-le / și-mi stă sufletu-ășteptându-Ți pașii mai aproape, / **cu sărutul liniștirii dulce pe pleoape.**” (CE 162, *Nu mai am*). În limbajul manifestărilor variate ale iubirii (iar inimitabila-I dragoste față de om nu face deloc excepție), „splendoarea și bucuria pe care le aduce acest Mire prin venirea lui sunt nesfârșite și nemăsurate: căci sunt El însuși. De aceea ochii cu care spiritul îl contemplă și îl privește pe Mire sunt atât de larg deschiși, încât nu se vor mai închide niciodată. Căci privirea și contemplarea spiritului întârzie de-a pururi în revelația lui Dumnezeu, iar puterea de cuprindere a spiritului se deschide atât de larg pentru venirea Mirelui, încât însuși spiritul a devenit acea largă Deschidere pe care o cuprinde. Astfel Dumnezeu este cuprins cu Dumnezeu, îmbrățișat și văzut. Iar în aceasta constă întreaga noastră fericire. Iată [...] cum primim noi fără încetare venirea veșnică a Mirelui în spiritul nostru.” (Van Ruusbroec 1995, 167-168)¹¹.

Mărturisire și rugăciune, șoaptă și mângâiere, tandrețe și vindecare, moment unic și, deopotrivă, gest repetabil al delicatei, sărutul desprins din iubirea Lui, care întregește trăirile ființei, este mai totdeauna integrat în confesiunile „dialogate” ale eului lîric aflat față în față cu Divinitatea, într-o intimitate de-a dreptul copleșitoare, tradusă printr-o căutare și o aspirație ardentă spre (re)unificare în armonie deplină, spre contopire în sensul „cununiei” de natură mistică, ce anulează limitările sau suferințele definiitorii pentru ipostaza vremelniciei noastre; astfel, „Dumnezeul trinitar intră în legătură cu persoanele umane pe baza unei relații dialogice personale între eul uman și Tu-ul divin” (Toma 2008, 267): „O, Buzele Tale, Preadulce Iisus, / ce dulce-i Cuvântul ce ele L-au spus; / așeze-mi pe lacrimi **sărutul lor moale** / Buzele Tale, Buzele Tale!” (CNoi 93, *O, Cuiele Tale...*); „Doamne, lacrimele vezi-mi / când izvoară lin / și-nspre Mila Ta-și înalță / tainicul suspin / – peste-a lor împreunare / **buzele să-Ti pui**, / soartei lor, pe lumea asta, / altă nuntă nu-i!” (CNoi 96, *Doamne, sufletul...*); „Tu, Cel spre Care toate frumșetele se-atrag, / Tu, Cel pe Care roua Te-ar săruta cu drag, / Tu, Cel cu Chip de Soare și nimb de curcubeu, / Tu mă iubești pe mine? / – Tu-mi spui: «Iubitul Meu»? // Tu, Cel ce-mi stai alături la dreapta când mă-nchin, / pe lacrimile mele îmi pui **sărut divin**, / Tu, Cel ce-mi știi și gândul când Ochii Ti-i privesc, / – știi cele două vorbe ce nici nu le șoptesc...” (CNoi 146-147, *Tu, Veșnicule Tânăr...*). Nu este vorba despre o simplă dovadă a atenției, ci despre întâmpinarea dorinței arzătoare a ființei îndrăgostite de Cer spre a se uni (întru totul și în toate) cu Dumnezeu-Cuvântul, ca ocazie singulară de restaurare și de tămaduire a dorului de El, această aleasă comuniune anunțând „sărutul” perfect (id est unirea cu Divinitatea) ce va avea loc în veșnicie (Chevalier, Gheerbrant 1995, 199-200): „Sărutul dat omului de către Sfântul Duh și care reproduce sărutul Dumnezeiești Treimi nu este și nu poate fi **sărutul pe gură** [subl. aut.], ci un sărut care se reproduce, care se comunică altcuiva: **sărutul sărutului** [subl. aut.], replica în om a dragostei lui Dumnezeu, milostenia lui Dumnezeu devenită milostenia omului pentru Dumnezeu, asemănătoare, în privința obiectului și felului iubirii, milosteniei pe care Dumnezeu o are față de sine.” (Chevalier, Gheerbrant 1995, 200).

¹¹ Vezi și Van Ruusbroec 1995, 119: „Dar exercițiul acesta e cel mai profund pe care omul îl poate îndeplini cu ajutorul luminii create, atât în cer, cât și pe pământ; mai presus de el nu există altceva decât viața de contemplare a Domnului în lumina divină și într-un fel divin. În acest exercițiu nu ne putem nici rătăci, nici însela, iar el începe aici pe pământ în har, spre a dura de-a pururi în slavă.”

Veritabil tezaur al iubirii trăite într-un fel aparte, într-o manieră sublimată, aproape indescriabilă, substantivul *sărut* actualizează deci, în poezia dorziană, semnificații ce trimit adesea la concepte fundamentale precum cunoașterea, revelația, miracolul (suprafiresc), beatitudinea sacră, starea de vorbă cu El: „Nu mai sunt comori pe lume / ca cereasca părtășie / care-atât de strălucită / Tu, Iisus, mi-ai dat-o mie. // Ce-ar mai fi, Iisuse, oare / din comorile minunii / **ca sărutul Tău pe lacrimi**, / din fiorul rugăciunii? // Unde-s oare-n lumea asta / stări mai binecuvântate / ca-n lumina-mbrătișată / de cununi împreunate?” (CCnț 29, *Nu mai sunt comori*); „Pe ochii mei cu lacrimi sfinte / pui cel mai fericit sărut; / – n-am, Dumnezeul meu, cuvinte / să-Ti mulțumesc cât mi-ai făcut!” (CBir 41, *O, Dumnezeul meu*), inclusiv în situațiile-limită generate de provocările existenței sau în clipele de cumpănă ale urcușului: „La orice căpătăi de chin / îmi privegheai aproape, / să-mi dai al inimii alin / și bland să-mi dai **sărut divin / pe lacrimi în pleoape**. ” (CInv 20, *De orișiuinde am sosit*); „Mai moale untdelemnul mi-l picură tăcut / pe ultimele rane ce-mi ard mai dureroase / și, după plata lumii, îmi pune-al Tău **sărut / pe ultimele lacrimi** ascunse și sfioase.” (CVeșn 156, *Tu, Care-ai fost*); „În cântecele noastre e-amara Ta durere, / **pe lacrimile noastre e dulcele-Ti sărut**, / când Tu ne dai întruna mai mult decât știm cere / și noi Ti-ntoarcem Tie la fel ce ne-ai cerut, / Iisuse, Iisuse, Iisuse – la fel ce ne-ai cerut, / și noi Ti-ntoarcem Tie la fel ce ne-ai cerut.” (CBir 77, *Frumoasă ni-e cu Tine*); „Vino Tu, Iubite Dulce, / Mire Scump Iisus, / încunună-a noastră cruce / după cum ai spus, / **șterge lacrimile noastre / cu sărutu-Ti bland**. / Amin – Vino, Scump Iisuse, / cum ai spus – curând!” (CNoi 77, *Știm că vei veni*). Iată alte ecouri ale acestor versuri, selectate din meditațiile dorziene asupra dorului (în sens spiritual) de ceea ce autorul numește „clipa sărutării lui Hristos pe lacrimile încă șiroind pe fețele voastre” (Dorz 2007, 78):

„O, cât de mult ne-ai îmbogățit Tu pe noi în harul Tău!
 Cât de pline sunt vistierile noastre,
 cât de scumpe sunt bogățiile nopților noastre,
 cât de strălucit este aurul amintirilor noastre,
 cât de îmbelșugate rugăciunile noastre,
 cât de fericite ne sunt lacrimile sfințite de sărutul Tău,
 cât de cerești ne sunt cântările noastre acompaniate de îngerii Tăi!...”
 (Dorz 2000, 25);

„*O, Ziua aceea, când noi, copleșiți de tot ce vom vedea și vom simți,*
de tot ce vom trăi și auzi,
Te vom privi pe Tine, Iisuse, cu toată fața noastră scăldată în lacrimi, în lumină
și în fericire!
Ce unică, ce negrăită, ce strălucită va fi clipa asta, lacrimile acestea, sărutul
acesta!...
O, starea când buzele Tale dumnezeiești și Mâinile Tale dulci, care au suferit
pentru noi, vor șterge bland și pe totdeauna toate lacrimile din ochii noștri [subl.
aut.]” (Dorz 2005a, 92).

În plus, rugăciunea însăși este sinonimă cu manifestarea fără egal a trăirii sacre:
 „*Și-i iarăși cerul Tânăr, / și pe pământ e Mai, / și dragostea-nflorente, / și lumea-i numai*

rai. // Miroase-a mir lumina / în orișice-nserat / și-i ceasul rugăciunii / **sărut** înlăcrimat, // Și-i șoaptă caldă taina / cereștii-mpărtășiri, / și buzele iubirii / rămân pe trandafiri” (CBir 177, *Și-i iarăși cerul*), iar „sărutul” reciproc (gest necesar și strălucit al adorației, al răsplătirii, al alinării, al restaurării ființiale, al trăirii în asemănare cu Hristos) dintre Dumnezeu Însuși și plăsmulitorul de opere artistice consacrate Lui, în spiritul dragostei, al slujirii prin creație într-un permanent sacrificiu de sine (atunci când sufletul decide să I se dedice la modul suprem), rămâne garantul revărsării grației divine – aici și Dincolo: „Câte cântări mi-ai dăruit, / Iisuse, pentr-o rană / pe care eu Ți-am pus cândva / **sărut fără prihană**, / atunci când Singur sufereai / în cea mai grea uitare / – câte cântări mi-ai dăruit, / Iisus, pe-o-mbrătișare! // Pe câte lacrimi Tu mi-ai pus / **săruturi de lumină** / pentru un DA ce Ți l-am spus / cu-o dragoste deplină / când Tu erai cel mai Străin / și m-am lipit de Tine / – cu ce sfânt har ai răsplătit / aceasta pentru mine!” (CCnț 93, *Câte cântări*); „Iubirea preschimbă furtuna / în dulce susur liniștit, / iubirea ne dă-ntotdeauna / vieții un tel strălucit. // **Sărutul privirii-adorate**¹² / e starea de haruri prea grea / și Cerul cu toate, cu toate, / le-avem doar prin ea, doar prin ea.” (CURm 80, *Iubirea, o, numai iubirea*). Ideea își găsește profunde rezonanțe în meditațiile lui Traian Dorz:

„Prin Tine, eu sunt etern, sunt nemărginit, sunt ceresc, sunt pretutindeni.

Prin Tine, eu trec prin moarte fără să nici știu că trec prin ea, pentru că moartea este în afara Ta.

În Tine, eu sunt la fel dincoace sau dincolo, pentru că hotarul dintre acestea este numai în afara Ta, și nu înlăuntrul Tână.

În Tine, eu am trecut dincolo de orice prag dintre noi, părându-mi-se că nu eu sunt cel care trece, ci Tu ești. [...]

Am simțit numai soarele sub aripi
și inima Ta sub buzele mele înlăcrimate de fericire.”

(Dorz 2009, 240);

„Nimic nu mai pot să-Ți spun, Preaiubitul meu...
ci numai strâng la sânul meu Crucea Ta
care bate ca o inimă sub buzele mele
și, cu ochii mei șiroind de lacrimi,
stau mut și privesc departe-departe
minunea viitoare a cununiei noastre în Casa noastră de aur, sub cununile noastre
împreunate,
în iubirea nemaidespărțită niciodată.
O, cât e de frumos!”

(Dorz 2000, 112).

În introducerea unui alt volum de cugetări, autorul aşază, printre altele, câteva confesiuni intime, redate sub forma stării de vorbă cu Hristos:

„Pentru că Tu ești Jăraticul Divin Care,
atingându-Te de buzele mele,

¹² Vezi și Dorz 2015, 103: „Pe crucea Ta mântuitoare noi am însemnat cu lacrimile pocăinței, cu sărutul adorației, cu flacără recunoștinței, cu lumina iubirii însemnarea eternă că Tu, Iisus Hristos, ești Marele nostru Dumnezeu și Mântuitor [subl. aut.].”

mi-ai îndepărtat nelegiuirea,
mi-ai îndumnezeit cuvintele
și mi-ai strălucit inspirația.

Pentru că iubirea Ta este Piatra Albă pe care
mi-ai dat numele tainic,
mi-ai însoțit sărutul nemuritor
și mi-ai zâmislit rodul fericit.”
(Dorz 2002, 5).

În consecință, înseși *Cântările Nemuritoare* – „aceste cântări cerești care se topesc în clipa când doresc să le ating” (Dorz 2000, 97) – devin echivalente cu un atare gest delicat, întremător, dătător de inspirație sacră, ele fiind definite și printr-un grup nominal ce conține termenul în discuție, integrat în metafora-simbol amintită: „Cântările Eterne sănt / tăceri sfîntite-n rouă / și rugăciuni șoptite sfânt, / în nopti cu lună nouă, / și-nmiresmări îmbrățișând / grădinile-nflorite, / și **dulci săruturi** suspinând / **pe lacrimi** fericite.” (CE 6, *Cântările Eterne*). De remarcat, în fragmentul citat, elemente lexicale și construcții din câmpul semantic al *tăcerii*, care configurează comuniunea tainică reală în prezența lui Dumnezeu, intru atingere a liniștirii lăuntrice și deschidere din adânc a ascultării în rugăciune¹³, orientând ființa, într-o nestăvilită dorință, spre „o rugăciune plină de Cel Iubit”, „o rugăciune a trăirii afective [subl. aut.]” (Ware 2003, 44):

„Iartă-mi tăcerea care îți spune atât de mult din inima mea.
Și iartă-mi cuvintele care îți spun atât de puțin.
Știu că Tu, singurul Care știi ce rară și ce dumnezeiască este nebunia dragostei,
mi-o înțelegi și mi-o cauți.” (Dorz 2009, 273).

În felul acesta, misticul se transformă într-un exponent al mesajului biblic transmis prin creație, un instrument al puternicei lucrări de Sus, al inspirației supranaturale a operei sale, care „are un caracter dualist. Dumnezeu are rolul de a o provoca și dăruí, iar poetul are rolul de a o invoca și de a o primi. [...] În dialogul cu Divinitatea, poetul primește bogăția și imensitatea cuvântului prin tăcere sau prin negrăire. Pe urmă, această stare extatică, de întâlnire cu Dumnezeu, poetul o transpune în cuvinte. [...] Caracterul dualist al inspirației în actul de creație al poetului creștin este determinat de starea de extaz. În această stare extatică poetul iese din sine, se depășește pe sine, lumea înconjurătoare, unindu-se deplin cu Dumnezeu.” (Toma 2008, 260-261).

De altfel, în vizuire creștină, dialogul personal al artistului cu Cerul (pe drumul luminii, al creației, al iubirii) îi înflăcărează și îi mistuie ființa aflată în adorație, o

¹³ Vezi Ware 2003, 8: „Liniștea, *isihia*, nu înseamnă vid lăuntric, ci adâncul smereniei care deschide; este acea stare binecuvântată de receptivitate umilă în care întreaga făptură – duh și trup – se oferă jertfelnic”; cf. și Dorz 2004, 100:

„Ce fericită era iubirea mea când toate rugăciunile mele către Iisus nu erau decât adorație și slavă! Mulțumire și încredere. Bucurie și îmbrățișare, fără nimic altceva, pământesc. Când nu ceream nimic firesc, lumesc, trupesc, [...] când n-aveam nevoie să cer nici pâine, nici libertate, nici minuni, când îmi erau de-ajuns florul și lacrimile, tăcerea și sărutul...”.

așază în armonie cu El, o modelează, o înnoiește din temelii, făcând-o să tindă, în procesul inspirației, „spre un sublim mistic, adică spre o împărtășire de frumusețea transcendentă a lui Dumnezeu” (Toma 2008, 261-262), prin contemplarea în sine a acesteia și a Izvorului ei. Prezența harică în spiritul creator este menită să-i confere energia necesară spre a depăși orice bariere, astfel încât mesajul poeziei, ca expresie profundă a trăirilor eului auctorial, să devină o realitate întemeietoare de netăgăduit, pecetluită de aspirația sacră spre desăvârșire: „În actul de transfigurare a cuvântului, invocarea harului divin are un rol decisiv. Orice poet creștin inspirat creează sub asistență harului divin, reușind prin actul invocației să transforme gândul poetic într-un vers divin, astfel încât în procesul de creație poetică s-ar putea vorbi de o treaptă culminantă echivalentă cu o epicleză a cuvântului (poetică). Altfel spus, cuvântul adus de poet ca ofrandă divină pe altarul sufletului se transformă într-un cuvânt divin.” (Toma 2008, 264). Este aceasta o veritabilă concepție referitoare la misiunea soteriologică a poeziei, bazată pe revelația adevărurilor mântuitoare, încorporate în substanță intimă a unui gen de versuri consacrate ideii de sfințenie, corespunzând convingerilor despre viață ale autorului, desprinse din diversele paliere și substraturi ale operei lirice – ideal al „recuperării ontologice prin Logos” (Varvara 2016, 118), „în drum spre fință prin jertfa finței” (Alexandru 1969, 51): „Actul creației este un act divin. În acest act trebuie să fii la cea mai înaltă stare a tuturor posibilităților tale și trupești, și sufletești. Dar nu omul compune, ci Duhul compune. Cât de frumoase a făcut Dumnezeu toate lucrurile pentru noi! El a fost Inspiratul și Inspirația.” (Dorz 2012, 202).

În multe dintre poezii, sărutul se convertește într-un semn al unificării absolute cu Hristos, prin aşteptarea (și împlinirea) ajungerii Dincolo – final în splendoare al unei misiuni unice, înhinate total Divinității prin artă și prin implicarea în lupta spirituală, în îndrumarea comunității de credincioși, precum și răsplătire specială a slujirii jertfitoare pe acest pământ, în pofida obstacolelor ce țin de natura pământească: „Credeam odată că vor fi / mai grele-aceste zile / și inima-mi se va-ndoi / din greu trăindu-și-le; / dar cât de bland e-acest amurg, / ca trecerea de lună, / ca niște ape moi ce curg / spre marea ce, spre marea ce le-adună. // S-aud tot mai îndepărtat / furtunile trecute, / spre capătul de drum 'nnoptat / vin zorile plăcute / și-nspre corabie intrând / vin îngeri cu urale, / și lacrimile-ăsteaptă bland / **Sărutul cel, Sărutul cel mai Moale...** // O, primăvara dulce, vin' / spre iarna ce se duce, / pe răni de mult, așază-mi lin / **sărutul pus în cruce;** / vrăjmașii toți uitați, apoi, / redă-i iertării sfinte / și Bun-Rămasul spre 'napoi / fă-l Bun-Venit, fă-l Bun-Venit 'nainte.” (CE 96, *Credeam odată*); „Abia aştept clipita / în care-am să sosesc, / să-mi ia din mâini solia / Stăpânul meu Ceresc; / și sabia, și harfa / să I le-nchin frumos / și-apoi să-mi simt pe lacrimi / **sărutul Lui duios;** / Iisuse Bun, Iisus Iubit, / **sărutul Tău duios, duios.**” (CE 152, *Abia mai văd*): „**Atât** lacrimi aspre prin bezne șiroite / le-arăți pe stropi **sărutul** Prezenței lui Hristos, / o, moarte strălucită – și toate-s negrăite / podoabe pentru Nunta cu Cel-în-veci-Frumos.” (Curm 68, *O, moarte strălucită*). Astfel, prin sărut, Hristos sălășluiește în sufletul celui ce-L caută cu dragoste și dor nestins, primindu-L în cămara inimii lui, iar acesta își găsește odihna în El, unindu-se prin credință și prin iubire; altfel spus, omul ajunge să se lege definitiv de Dumnezeu și, implicit, devine îndumnezeit, iar regăsirea Mirelui Iisus generează sentimentul de revenire *acasă*, de intrare în odihnă alături de El, întru atingerea atmosferei edenice fără sfârșit: „Când Te-ai plecat spre noi, Iisuse, / ai vrut

ca să putem spera / că, ridicându-ne pe vârfuri, / putem atinge talpa Ta. // În cea mai îngerească clipă, / noi ne-am nălțat abia atât / cât Tu, în cea mai omenească, / spre noi mai mult ai coborât. // Cu ce-aveam mai ceresc în fire, / atunci parcă-am atins ceva / din ceea ce-a putut să fie / mai pământesc în firea Ta. // Dar haru-atingerii slăvite / ne-a străbătut cu-acei fiori / ce ne-au cuprins pe veci în Tine, / făcându-ne nemuritori. // Minunea Golgotei Divine / s-a-nveșnicit deplin apoi, / un strop înomenit din Tine / ne-a îndumnezeit pe noi.” (CNem 104, *Când Te-ai plecat spre noi*).

*

În concluzie, semnificațiile substantivului *sărut* – trimițând la un gest binecunoscut, mijloc nonverbal de exprimare a iubirii – conturează, în creația lirică de maturitate a lui Traian Dorz (îndeosebi în ciclurile a căror tematică generală se centrează explicit asupra acelui dorit „Dincolo”: *Cântarea Biruinței*, *Cântarea Viitoarei*, *Cântarea Veșniciei*, *Cântări Nemuritoare*, *Cântările Eterne* și.a., cu reverberații în volumele de eseuri și de meditații, a căror aranjare grafică în pagină trădează filonul poetic al unui sensibil scriitor de factură mistică), traiectul special al unui „proiect liric impresionant” (Tigănuș 2001, 254) și al unui spirit unificator al dragostei, al credinței, al jertfei, mistuit de iubirea pentru Dumnezeu, de dorința de a-L mărturisi celorlalți (și) în această manieră. Ca atare, autorul aşază, în ritmuri sau în rime variate, sensuri adânci cu încărcătură dogmatică, de înaltă ținută teologică, subsumate sentimentului iubirii (perceput la intensitate maximă), în integralitatea ei, ca expresie supremă a creației, ca trăire directă și intensă, a unirii depline și definitive cu El, până la acea *unio mystica* – punctul contopirii în tot și în toate. Valențele stilistice ale termenului în discuție se actualizează în sintagme nominale construite frecvent în ascendență, prin acumulări succesive (adesea cu ajutorul determinărilor atributive), într-un *crescendo* emblematic pentru o serie de secvențe generatoare de poeticitate, consacrate ideii de înăltare către esența sacralității, de ascensiune spre bucuria nepieritoare a doritei întâlniri cu Dumnezeu, de cunoaștere, de revelație și regenerare interioară, de prezență vie a Lui în ansamblul existenței umane. E o poezie iluminată inclusiv la nivelul tipului de scriitură, al limbajului de o frumusețe unică, unde se remarcă o anume predilecție pentru hiperbole, redundanțe, forme de superlativ ori metafore cu accente semantice inedite, preferându-se „logosul întemeietor de sens soteriologic, purtător de Divinitate” (Varvara 2016, 127 și 329) – parte din crezul autorului (inclusiv de ordin estetic), care se dorește a fi, după propria confesiune, închinat lui Iisus.

Metafora-arhetip a sărutului este transpusă în simboluri variate ce config urează finețea tactilului dematerializat, decorporalizat, a alipirii suprafirești, miracolul unificării, beatitudinea marcată decisiv de pecetea sacrului – condensate într-un veritabil „jurnal” al unei descoperiri esențiale: realitatea unică și purificatoare a dragostei prin care Dumnezeu și ființa umană sunt legați organic. E o iubire tainică (o „metarealitate ce transcende făptura pământească” – Bodistean 2013, 34) și, totodată, exaltată, etalată, „comunicată”, mărturisită, argumentată, exteriorizată prin cuvânt și prin gest, într-o construcție poetică a simțirii sublimate. Lexicul dorzian conturează, în acest univers poetic, o restituire mereu nouă a imaginii întregului original, prin recursul la termeni-reper, cu o puternică încărcătură semantică, spre a exprima ardoarea pe care o simte ființa față de (re)unificarea cu El, ca principiu metafizic al existenței; „căci este vorba

de o lucrare divină, origine și sursă a tuturor darurilor și harurilor, ultimă formă de mijlocire între Dumnezeu și făptură. Iar deasupra acestei atingeri, în fință tăcută a spiritului, plutește o Claritate de nepătruns: este înalta Trinitate din care provine acea atingere. Acolo trăiește și domnește Dumnezeu în spirit și spiritul în Dumnezeu.” (Van Ruusbroec 1995, 114).

Surse

- Alexandru, Ion. 1969. *Vâmile pustiei*. București: Editura Tineretului.
- CA poc = Dorz, Traian. 1945. *Cântările Apocalipsei*. Sibiu: Editura „Cartea de Aur”.
- Cântarea Cântărilor*. 1977. Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Traducere din limba ebraică, note și comentarii de Ioan Alexandru. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- CBir = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Biruinței*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CCM = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Cântărilor mele*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CCnț = Dorz, Traian. 2008. *Cântările Căinței*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CE = Dorz, Traian. 2008. *Cântările Eterne*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CInv = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Învierii*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CNem = Dorz, Traian. 2007. *Cântări Nemuritoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CNoi = Dorz, Traian. 2008. *Cântări Noi*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CUrm = Dorz, Traian. 2007. *Cântările din Urmă*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CVeșn = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Veșniciei*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CViit = Dorz, Traian. 2008. *Cântarea Viitoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2012. *Cuvinte la Sărbătorile Literare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2015. *Hristos – Jertfa noastră*, ediția a II-a. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2004. *Hristos – Mântuitorul nostru*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2005a. *Hristos – Păstorul nostru*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2005b. *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2000. *Mărgăritarul ascuns*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2007. *Mărturisirea strălucită*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2002. *Piatra scumpă*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2009. *Prietenul tinereții mele*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2006. *Săgețile biruitoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- MT = Dorz, Traian. 2006. *Minune și Taină. Imne, colinde, cântece și plângeri cu Maica Domnului*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- O = Dorz, Traian. 2005. *Osana, Osana*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Siluan Athonitul, Cuviosul. 1994. *Între iadul deznașdejdii și iadul smereniei*. Ediție îngrijită de Cornel Toma, Vasile Bîrzu. Alba Iulia: Editura Deisis, Sf. Mănăstire Ioan Botezătorul.
- Simeon Noul Teolog, Sfântul. 2001. *Imne, Epistole și Capitole. Scrisori III*. Introducere și traducere: Ioan I. Ică jr. Sibiu: Editura Deisis.
- Voiculescu, V. 2009. *În grădina Gheteșmani*. Antologie de poezie mistică. Ediție îngrijită de Roxana Sorescu. București: Editura Art.

Referințe bibliografice

- Abrudan, Dumitru. 2006. *Cărțile didactico-poetice*, ediția a II-a. Sibiu: Editura Andreiana.
- Bădic, Melania Daniela. 2004. *Cântarea Cântărilor – o lectură hermeneutică a unui poem revelat*. Deva: Editura Emia.
- Bodiștean, Florica. 2013. *Eseuri de literatură universală (de la Cântarea cântărilor la Doris Lessing)*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain. 1995. *Dicționar de simboluri*, volumul 3, P – Z. București: Editura Artemis.
- Dumitrana, Titiana. 2009. *Teme biblice reflectate în literatură*. Timișoara: Editura World Teach.
- Evseev, Ivan. 2007. *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*. Timișoara: Editura „Învierea”.
- Evseev, Ivan. 1987. *Simboluri folclorice. Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă*. Timișoara: Editura Facla.
- Tohăneanu, G. I. 1998. „*Viața lumii*” cuvintelor. *Vechi și nou din latină*. Timișoara: Editura Augusta.
- Toma, Cornel. 2008. *Postfață la Zorica Lațcu-Teodosia, Poezii*, ediția a doua. Cuvânt-înainte de Teofil Păräian. Ediție îngrijită și postfață de Cornel Toma. București: Editura Sophia, p. 257-278.
- Țigănuș, Virgil Nistru. 2001. *Lumină lină. Discursul religios metaforic în poezia română*. Galați: Editura Alma.
- Van Ruusbroec, Jan. 1995. *Podoaba nuntii spirituale sau Întâlnirea interioară cu Cristos*. Traducere din olandeză veche de Emil Iorga. București: Editura Humanitas.
- Varvara, Daniela. 2016. *Mituri și simboluri biblice în poezia românească neomodernistă*. București: Editura Eikon.
- Ware, Kallistos. 2003. *Rugăciune și tăcere în spiritualitatea ortodoxă. Puterea Numelui sau despre Rugăciunea lui Iisus. Isihia și tăcerea în rugăciune*. Cu un cuvânt-înainte de Constantin Galeriu și cu o postfață de Maxime Egger. București: Editura Christiana.